

Марија Д. Исаиловић
<https://orcid.org/0009-0000-5124-9218>
Медицинска школа
Крушевац

УДК 811.163.41'373.45
821.163.41-31 Сремац С.
DOI 10.46793/Uzdanica23.2.1911
Оригинални научни рад
Примљен: 7. март 2026.
Прихваћен: 12. мај 2026.

ТУРСКИ СУФИКСИ У РОМАНУ *ИВКОВА СЛАВА* СТЕВАНА СРЕМЦА

Айсиџракџи: У раду ћемо се бавити идентификацијом и анализом турских суфикса у роману *Ивкова слава* Стевана Сремца. Основни задаци истраживања су следећи: (1) представити различите семантичке категорије према којима се сврставају лексеме настале извођењем турским суфиксима; (2) показати изузетан потенцијал турских суфикса додавањем на именичке, придевске или глаголске основе; (3) представити начин на који се манифестују настале лексеме; (4) приказати најдоминантнији суфикс и (5) указати на стварање богатог лексичког фонда. Истраживањем ћемо показати и која значења и функцију у језику имају лексеме настале извођењем творбеним морфемама турског порекла. У форми речника презентоваћемо новонастале лексеме које су добијене извођењем турским суфиксима. Речник је систематизован према турским суфиксима, а у оквиру сваког суфикса лексеме су узбучене и потврђене примерима из романа.

Кључне речи: турски суфикси у српском језику, турцизми у српском језику, изведенице са турским наставцима, семантичке категорије, творба, извођење, Стеван Сремац, *Ивкова слава*.

1. УВОД

Применом формалног критеријума у раду ће бити идентификована и анализирана употреба турских суфикса у роману *Ивкова слава*¹ Стевана Сремца. Разматраће се изведенице добијене турским суфиксима, њихова функција и значење. Класификација је рађена према типографији коју у својој монографији *Турски суфикси у српском језику (са освртом на сјанње у македонском и бугарском)* предлаже П. Радић. Аутор истиче снажан и продуктиван утицај творбених наставака. При утврђивању значења лексема са

¹ Роман *Ивкова слава* објављен је 1895. године и има троделну структуру, тј. садржи три композициона елемента: први део је *Бурђевдан*, други *Пайџарице* и *Марковдан*, а трећи део чине *Пайџарице* и *Приде*. Сматра се да је *Ивкова слава* прича о српском менталитету у којој се представља неумереност у јелу, пићу и причању код три побратима (Смука, Курјака, Калче).

наведеним творбеним суфиксима дата је и семантика, а потврде су нађене у корпусу. Коришћен је *Речник Мајинце српске* (даље у тексту РМС), а код оних којих нема у РМС-у биће дати подаци о томе из којих речника су преузете. Све анализиране лексеме у раду осведочио је корпус, изузев две лексеме (*буцаклија*, *ћефли*) чије потврде нисмо нашли ни у једном од наведених речника у нашем истраживању.²

Циљ рада је да идентификује и представи турске суфиксе на лексичком корпусу који је ексерпиран из романа *Ивкова слава* Стевана Сремаца. У раду ће се показати који суфикс је најфреквентнији, према којим критеријумима и у колико се различитих семантичких категорија (Радић 2001: 13) могу сврстати лексеме настале извођењем турским суфиксима, а које Сремац користи у свом роману, као и која значења имају лексеме настале творбом турским наставцима. У форми речника презентоваћемо лексеме изведене турским суфиксима, а чије се потврде бележе у роману.³ Уз лексеме навешћемо њихово семантичко одређење. Формиран речник према суфиксима показаће који суфикс је најзаступљенији на анализираном књижевном тексту. У раду се примењују аналитичка и дескриптивна метода.

Због велике доминације Турака на нашим просторима од краја 14. до почетка 20. века, дошло је и до снажног утицаја турског језика на балканословенске језике, па и на народни српски језик. Турска лексика обухватила је читаву штокавску територију, а најснажније је деловала на југоистоку Србије, на Косову и Метохији, у Санџаку и Босни и Херцеговини (Радић 1995: 143). На основу тога П. Радић закључује да су се „турцизми одомаћили као део културног и историјског наслеђа” (Радић 2001: 11), што је условило промене у творби и лексици српског језика. Творба речи допринела је стварању изведеница, нових лексема које су се укорениле и тако постале део српске лексике. Нанос великог броја тих лексема турског порекла које се односе на државно и друштвено уређење, али и на исламску културу (Škaljić 1966: 12), препознајемо у нашем језику због доминације турске културе. Део лексичког фонда настао је деривацијом творбених наставака, који су заузели важну функцију у образовању и турских и наших речи (Škaljić 1966: 24). У таквим друштвеним околностима српски језик није имао могућности да се одбрани од снажног и моћног турског утицаја. Вук Стефановић Караџић је истицао да језик треба очистити од туђица, али је говорио и да поједине речи не треба замењивати уколико су се већ доста усталиле у народу (Радић 2001: 10). Временом су, међутим, турцизми образовали лексички фонд у српском језику, а који је заслужан за уплив творбених морфема турског порекла.

² У истраживању нисмо имали могућност да користимо оригиналне турске изворе, стога смо анализу и интерпретацију спровели ослањајући се на доступну србистичку научну литературу.

³ Видети део рада под називом: 5. Лексика разврстана према суфиксима.

Посебно место у творби речи у српском језику заузимају творбене морфеме турског порекла: *-чија/-џија*, *-лија*, *-лук*, *-лак*, *-(х)ана*, *ли*, *баши*, *-и*, *-иле*, *-гар/-џар*, *-суз*, *-џик* чијом се подробнијом анализом бавио П. Радић (2012) у монографији *Турски суфикси у српском језику (са освртом на сјанање у македонском и бујарском)*. П. Радић је полазни критеријум за класификацију засновао на творбеним и семантичким принципима. Користећи синтетички приступ представио је не само творбено-структурна обележја, већ и семантичке категорије у којима се јављају творбени суфикси. Утицајем турских суфикса на српски језик бавила се и С. Петровић у монографији *Туризми у српском књижевном говору (На материјалу из рукописне збирке Димитрија Чемерића)* (2012) указујући на чиниоце који утичу на суфиксе (унификовани фонетски облик, варирање вокализама, морфолошки аспект, кориговање суфикса према стандардном језику). У свом истраживању она истиче да „због осамостаљености у морфолошком погледу у сваком појединачном случају не може се одредити да ли су речи у којима се ти суфикси јављају преузете у целини или су резултат домаће творбе” (Петровић 2012: 344). Анализом турцизама у савременом српском књижевном језику бавила се и М. Ђинђић у докторској дисертацији *Туризми у савременом српском језику (семантичко-деривациона анализа)* користећи семантичко-деривациону анализу која је показала статус турцизама у савременом српском језику (уп. Ђинђић 2013; Ђинђић 2014).

Посебну драг роману *Ивкова слава* даје призренско-тимочки дијалекат који је долазио у додир са језицима несловенског порекла (турским) и из тог језика преузимао одређене особине које се уочавају на морфолошком, фонетском и синтаксичком плану (Петровић 2012: 18). Лексика српског језика пролазила је различите адаптационе фазе, па су је и српски писци користили у различитим облицима, синонимно, и са више значења.

2. ТУРСКИ СУФИКСИ И ИЗВЕДЕНЕ ЛЕКСЕМЕ У РОМАНУ *ИВКОВА СЛАВА*

Прикупљени материјал најпре је систематизован према творбеним наставцима, а у оквиру сваке групе извршена је семантичка расподела. Овај поступак ослања се на методолошки модел који је у својим истраживањима примењивао Првослав Радић. Семантичка одређења лексема утврђивана су на основу релевантних лексикографских извора. Дефинисање значења пронађених лексема дато је према једнотомном *Речнику српског језика* Матице српске (2011), а семантичка одређења појединих лексема регистрована су у специјализованим речницима: *Тимочком дијалекатском речнику* (2008) Ј. Динића, *Речнику села Каменице код Ниша* (2004) В. Јовановића, *Црнојправ-*

ском речнику (2010) Р. Стојановића, речнику *Турцизми у српскохрватском језику* (1966) А. Шкаљића, *Допуни Речника ипиройскої говора* (2020) Д. Златковића и у Вуковом *Српском рјечнику* из 1852. године. Све пронађене и наведене лексеме у корпусу изведене турским суфиксима: *-чија/-ција*, *-лија*, *-лук*, *-(х)ана*, *ли*, *баша*, *-и*, *-иле*, *-дар/-ћар*, *-суз*, *-чик* биће анализирани у раду.

2.1. СУФИКС -ЧИЈА/-ЦИЈА

Према Радићу, у турском језику суфиксом *-чија/-ција* граде се именице у значењу особе одређеног занимања (Радић 2001: 17), што је потврђено на нашем корпусу. Преко лексичких позајмљеница овај суфикс је постао независан у балканским језицима, а јавља се и у оригиналним варијантама *-чи/-ци*, и то у малом броју лексема, док је дужа форма остала продуктивнија. Овај суфикс можемо квалификовати у три различите семантичке категорије.

(1) Изведенице којима се означава вршилац радње у ужем и ширем смислу (Радић 2001: 19). Узимајући то у обзир, њих можемо разврстати у две групе:

(а) Лексеме којима се означава особа одређене професије: *бућмеџија*, *дућмеџија*, *јорџанџија*, *кесеџија*, *керамиџија*, *кубеџија*, *кујунџија*, *леблеџија*, *лекарџија*, *муџавџија*, *џанорамџија*, *скелеџија*, *џуџеџија*, *џеваџија*, *џеманџија*, *џесеџија*, *џириџија*, *џуруџија*, *чалџија*. Овде припадају и изведенице којима се означава власник објекта: *механџија*, *кафеџија*;

(б) Изведенице којима се означава вршилац радње, али његово занимање није тачно одређено: *наводаџија*, *џириџија*, *чорбаџија*, *шалџија*.

(2) Лексеме настале у процесу деривације, којима се означава особа са неком доминантном, карактеристичном особином (Радић 2001: 20). У ову групу спадају изведенице са израженим карактерним и духовним особинама (*бадаваџија*, *шалџија*) и изведене речи којима се означава особа која поседује посебну вештину: *џињеџија*. Пошто не постоји чврста граница међу категоријама, оваква значења лексема могу се појавити и у првој семантичкој категорији (*џињеџија*, *кесеџија*).

(3) Изведене речи којима се идентификује особа са карактеристичном цртом припадања, посесивности или потицања. Овој групи припадају изведенице којима се дефинише особа која припада одређеној групи људи: *ловџија*, *џесеџија*, *чорбаџија*.

Насупрот дужим облицима *-чија/-ција*, изворни творбени турски суфикс *-чи/-ци* сачувао се у малом броју облика (*хаџи*) и углавном служи за образовање полусложеница. У роману се бележе две лексеме (*чорбаџи*, *чал-*

ици), које тако употребљене имају атрибутску службу јер се везују за именицу уз коју стоје: *чалџици-баџија*, *чорбаци-Ивко*.

У роману су регистроване лексеме *бућмеџија*, *керамиџија*, *кубеџија*, *леблеџиџија*, *лекарџија*, *џанорамџија*, *ћеманеџија*, чија потврда није пронађена у наведеним речницима. Ако узмемо у обзир семантику речи *бућме* – ‘дебели памук, гајтан’, *керамида* – ‘цреп, цигла, ћерамида’, *кубе* – ‘плехана пећ’, *леблеџије* – ‘пржени наут, нохут, сламутац’, *лек* – ‘средство за умирење бола’, *џанорама* – ‘направа помоћу које се мале слике увећавају под осветљењем оптичког стакла’, *ћемане* – ‘виолина’, можемо закључити да је до стварања нових речи дошло додавањем суфикса *-џија/-џија*. Ми смо по угледу на турске речи многим нашим речима, али и интернационалним, додавали турске суфиксе и стварали кованице (Шкаљић 1995: 44). Стога можемо закључити да су наведене лексеме управо настале према описаном моделу и да означавају занатлију који производи: памук (*бућмеџија*), цреп/ћерамиду (*керамиџија*), пећ (*кубеџија*), пржени наут (*леблеџиџија*), виолине (*ћеманиџија*). *Лекарџија* означава особу која приписује лек, односно лечи оболелу особу, а *џанорамџија* особу која покреће калейдоскоп, механизам помоћу кога се мале слике увећавају.

Новостворене речи додавањем творбеног суфикса *-џија* на лексику на родног језика Сремац користи као стилско изражајно средство (Радић 2001: 18) да би описао и дочарао разнолико варошко становништво крајем 19. века у роману и представио српски менталитет кроз ликове трговаца, занатлија, чиновника, земљорадника.

Суфиксом *-џија* творене су најфреквентније изведенице из прве семантичке категорије, и то оне којима се означава особа са одређеним занимањем, оним некадашњим, старим занимањима (Радић 2001: 30). У основи ових речи углавном су именице. У савременом српском језику овај суфикс има широку примену и опстао је посебно у разговорном стилу. У оквиру турског суфикса *-џија* развили су се суфиксни деривати који представљају „посебне секундарне суфиксе” (Радић 2001: 109). Радић наводи следеће деривате: *-аџија*, *-анџија*, *-еџија*, *-иџија* који се најчешће користе за творбу именица које су регистроване у овом раду. Ови деривати су се током времена осамосталили у систему српског језика.

2.2. СУФИКС *-ЛИЈА/-ЛИ*

П. Радић на примеру лексикографске грађе српских писаца указује да је суфикс *-лија* у већој мери заступљен у делима Стевана Сремца (Радић 1999: 50), што је потврђено у нашем корпусу. Творбени наставак *-лија* је у ствари турски наставак *-li* којим се творе изведенице у турском језику. Творене изведенице означавају именице, најчешће етнике са основом именице

или придева. Речи које су настале суфиксом *-лија* јављају се у четири семантичке категорије:

- (1) изведенице које означавају особу са израженим и карактеристичним друштвеним положајем: *новајлија*;
- (2) изведене именице којима се означава особа са одређеном навиком, доминантном особином или неком предодређеношћу: *мераклија*, *карађозлија*⁴;
- (3) изведене лексеме којима се означава особа одређеног узраста, односно старосног доба: *гечурлија*;
- (4) изведенице којима се означава вршилац радње: *буџаклија*⁵.

Изведенице са турским суфиксом *-лија* у српском језику углавном карактеришу доминантне особине или одлике њима означених појмова, мада се могу наћи лексеме којима се означава предмет (*џамуклија*) или јело (*џењурлија*) које су регистроване у нашем раду. Тиме се показује богатство речи у народним говорима (Радић 2001: 39). Лексему *џењурлија* бележи Ј. Динић у *Тимочком дијалекатском речнику* са значењем 'пекарско пециво од белог брашна са сиром' (Речник 2008: 564). Ако посматрамо контекст ове речи у реченици у роману: „А затим викнуше једнога фурнцију и купише пењерлије и ђевреке за мезелук”, можемо да закључимо да је и код Сремца значење исто и да се ради о фонетизму (*џењерлија-џењурлија*).

Грађењем речи помоћу суфикса *-лија* добија се стилско-семантичка вредност насталих лексема. На тај начин настају лексеме којима се могу означити збирне именице (*гечурлија*).

Лексеме изведене суфиксом *-лија* заступљене су у покрајинама које су најдуже остале под турском влашћу: јужноморавска област (што можемо препознати код Сремца), област Косова и Метохије, Босна и Херцеговина (Стевановић 1970: 487), што је и потврђено у нашем корпусу.

2.3. СУФИКС *-ЛУК*

Суфикс *-лук* води порекло од неколико различитих наставака турског језика (*-lik*, *-lık*, *-lük*, *-luk*). У српском, као и у турском језику, овим суфиксом настају изведенице, а као основа служе именице, придеви, бројеви итд. (Ра-

⁴ Семантичко одређење није пронађено ни у једној од консултованих књига. А. Шкаљић уз лексему *карађоз* даје семантичка одређења '1. представа (игра) са обојеним фигурама од танке коже, које на платну покреће глумац помоћу концa. Покрете фигура прати глас глумца иза платна. То је давнашња врло омиљена турска игра. 2. комични мационичар, лакрдијаш; марионета'. Можемо закључити да је реч *карађозлија* изведена суфиксом *-лија* и да на основу контекста означава особу којој се не може веровати.

⁵ Семантичко одређење ове лексеме нисмо пронашли ни у једном од наведених речника, сем у *Великом речнику српских речи и израза* Милана Шипке и Ивана Клајна (2008: 249). Значење речи навели смо у поглављу 5 нашег рада.

дић 2001: 63). Тако настале изведенице су углавном апстрактне именице, али могу припадати и семантичкој категорији места или средства (Радић 2015: 63). У српском књижевном језику суфикс *-лук* је постао део грађења речи, док се у другим балканословенским језицима јављају *-лак*, *-љк*, *-лок*, *-лик*, *-љук* (Радић 2001: 63). С. Петровић истиче да велики број изведеница суфиксом *-лук* има свој дублетни облик у варијанти *-љк* (*севдалјк*) (Петровић 2012: 345). Ауторка наводи да су „турски и албански допринели стабилности полугласа” (Петровић 1972: 19). Временом се у српском језику полугласник изгубио и вокализовао. У творбеном систему српског језика суфикс *-лук* гради изведенице од именичких (*хаџилук*), придевских⁶, а некада и глаголских основа (*шенлук*). Именице изведене овим суфиксом могу се класификовати у четири семантичка поља.

(1) Изведенице апстрактног значења. Лексема *резил’к*⁷ изведена је турским суфиксом *-љк*, који се бележи у говорима јужне и југоисточне Србије (Радић 2001: 63). Фонетске супституције најчешће настају као резултат артикулационих тенденција условљених експираторним акцентом (Јовановић 2004: 324). Наиме, највероватније је дошло до изједначавања према турском или албанском језику, односно до унификације фонетског облика (Петровић 2012: 344). Чување полугласника је утицај турског и албанског језика јер је српско становништво делило исти простор са Турцима и Албанцима. Можемо рећи да је исто и са речима *севдал’к* и *кованл’к*. Овој семантичкој категорији припадају и изведенице *досџилук*, *шенлук*, *ешеклук*, *марифеџилук*, *рајллок*⁸, *џурбейлук*.

(2) Изведене речи којима се означава место, ужи или шири простор. Оне могу имати значење државе, области, насеља у којима живи верска или етничка група: *Арнауџилук*⁹, *хаџилук*. Могу означавати административне или друге територијалне јединице, поседе (*кованл’к*).

(3) Изведенице које имају колективни карактер и којима се означава збир особа: *комишилук/комишл’к*.

(4) Изведене лексеме којима се означавају предмети: *мезел’к/мезелук*, *рајллок*, *боишлук*, *миндерлук*, *џрслук*. У лексеми *рајллок* дошло је до вокализације полугласника. Наиме, полугласник (*ʋ*) је замењен вокалом (*o*) и ту појаву треба посматрати као супституцију вокала.

⁶ У роману није нађена потврда.

⁷ Ј. Динић наводи да се полугласник могао наћи и под акцентом и без њега (Динић 2008: XI). Он наводи лексему *резил’к* са акцентованим полугласником (Динић 2008: 745), док Сремац бележи ову лексему са акцентом, али без полугласника. Да је реч о истој лексеми, закључили смо из контекста.

⁸ Реч је о фонетизму *рајллок–рајлук*.

⁹ Именица *Арнауџилук* има погрдно значење, али не због суфикса *-лук*, већ због значења у основи саме речи. И Албанци овај назив сматрају увредљивим (Стевановић 1970: 516).

Најбројније су изведенице из прве семантичке категорије, односно апстрактне именице настале „према шире распрострањеној и стандардној варијанти *-лук*” (Петровић 2012: 345). Пошто је Радић своје истраживање анализирао на књижевном језику, неке лексеме се не могу наћи (*севдал’к*, *кованл’к*, *комишл’к*, *мезел’к*, *рајлук*) јер се у стандардном српском језику полугласник вокализовао, али се у призренско-тимочком дијалекту очувао. Потврде лексеме *кованл’к*, *комишл’к*, *мезел’к* нађене су у *Тимочком дијалектском речнику* Ј. Динића. По аналогiji са сличним речима, бележимо и реч *севдал’к* чију потврду нисмо нашли у речницима. А. Шкаљић бележи *севдалук*.

Деривати суфикса *-лук* у српском језику показују различите морфолошке варијанте: *-алук* (*севдалук*, *боишлук*), *-анлук* (*кованлук*), *-илук* (*хаџилук*, *резилук*). Радић уз овај дериват бележи реч *резил’к* наглашавајући да се дериват *-илук* развио из турског језичког образовања *-лџк*, односно *-lik*. Ови деривати сведоче о процесу адаптације турских суфикса у српски језички систем, при чему су се временом стабилизovali и постали део продуктивних творбених образаца.

2.4. СУФИКС *-(x)АНА*

Суфикс *-(x)ана* је у турски језик дошао преко персијског језика, а у српском језику је један од ретких суфикса који у својој почетној позицији има самогласник и који ствара изведенице углавном од именичких, а ретко од глаголских и придевских основа. У овој семантичкој категорији забележен је само један пример у роману, односно изведеница којом се означава место са неком наменом (Радић 2001: 80). У нашем корпусу то је лексема *кафана*. Раније је овај суфикс у српском језику био веома продуктиван за грађење именица женског рода које значе просторију у којој се нешто ради (Стевановић 1970: 49).

3. СПОРАДИЧНЕ ПОЈАВЕ

Поред претходно анализираних турских суфикса, у српском језику постоје суфикси које је П. Радић назвао спорадичним појавама (Радић 2001: 95). Наиме, реч је о суфиксима турског порекла који су мање заступљени у лексици српског језика. Када се користе у процесу творбе, најчешће су архаизми, историзми, покрајинске лексеме или лексеме поетског говора. Ту спадају суфикси: *-ли*, *-баша*, *-и*, *-иле*, *-дарл-џар*, *-суз*, *-џик* који имају ограничен степен адаптације.

3.1. СУФИКС -ЛИ

У оквиру морфолошке анализе суфикс *-ли* се дефинише као непосредни континуант турског творбеног форманта задуженог за грађење изведеница путем суфиксације (Радић 2001: 95). Компаративна анализа указује на то да лексеме формиране помоћу суфикса *ли* у српском и турском језику функционално кореспондирају категорији непроменљивих придева (Радић 2001: 96). Углавном имају функцију стилског средства. У нашем корпусу идентификована је једна лексема (*нефли*) чија потврда није пронађена ни у једном од наведених речника, осим у *Великом речнику сјраних речи и израза* И. Клајна и М. Шипке (2008).

3.2. СУФИКС -БАША

Турска морфема *-баша* означава оног који је главни, а у истом значењу задржала се у српском књижевном језику и има значење вршиоца радње. Ова реч ушла је преко војничког говора и утицала је и на друге језичке форме: *буљуџбаша*.

3.3. СУФИКС -И

Суфикс *-и* јавља се као придевски суфикс именичких основа, а добијене изведенице су непроменљиве речи (Радић 2015: 101) и углавном служе као стилска средства (Радић 2001: 101). Међутим, адаптациона форма *-ија* је присутна у творбеном систему и има именичку вредност (Радић 2001: 102). У посматраном корпусу можда би се овде могли сврстати и примери који нису потврђени у радовима других аутора: *ашичија*, *аџамија*, *бујурџиџија*, *џурабија*, *ефендија*, *лудорија*, *мајсџорија*, *махмудија*, *џобраџиџија*, *слободија*, *џиријаџија*, *челебија*, *чивчија*, *шамџија*.

3.4. СУФИКС -СУЗ

У турском језику суфикс *-суз* је придевска творбена морфема која се углавном везује за именичке основе, а значи одсуство оног што је приказано основном речју (Радић 2001: 105). У нашем корпусу идентификовали смо само једну лексему: *баксуз*.

3.5. СУФИКС -ЦИК

Суфикс *-џик* је творбена морфема и има функцију именичког деминутивно-хипокористичког суфикса у турском језику (Радић 2001: 106). У на-

родном говору овај суфикс има ограничену употребу. Само једна лексема (*јанџик*) изведена овим творбеним наставком уочена је у нашем корпусу.

4. ХИБРИДНЕ РЕЧИ

Под термином *хибридне речи* подразумевају се речи које су састављене од различитих елемената, односно најчешће су грађене од речи домаћег порекла са суфиксом или префиксом који потиче из неког другог страног језика. Јављају се као производ међусобних језичких додира. Од 18. века продуктивност турских суфикса *-џија/-чија*, *лија*, *-лук* и *-ана* се везује и за основе нетурског порекла. Народни језик у предвуковском периоду је потврђивао ове суфиксе у хибридном образовању речи (Радић 1990: 400). По угледу на турске речи, „ми смо многим нашим речима додали турске суфиксе и направили наше кованице” (Škaljić 1966: 44).

У свој *Српски рјечник* из 1852. године В. С. Карацић је унео велики број хибридних речи. Он је указивао на њихову стилску функцију у народним умотворинама, али је предлагао да је боље кад год је то могуће турски суфикс заменити домаћим (Радић 1990: 401). У Вуковом *Рјечнику* наводи се да лексема *ловџија* има значење *ловац* (СР 1969: 332), а *лекарџија* лекар (СР 1969: 324). У роману се препознају хибридне речи које у основи имају лексеме домаћег порекла: *ловџија*, *лекарџија*, *шалџија*, *новајлија*, *гечурлија*, *наводација*, а има и оних са несловенском основом (*дуџмеџија*, *леблеџија*, *керамиџија*, *кубеџија*, *ћеманеџија*, *ћанорамџија*, *буџаклија*).

5. ЛЕКСИКА РАЗВРСТАНА ПРЕМА СУФИКСИМА

Суфикс *-џија* (*-џи*)

бадаваџија ’беспосличар, дангуба, нерадник, готован, мукташ’ – *Јесџе, увек сам мрзео бадаваџије!* (35)¹⁰

*бињеџија*¹¹ ’добар коњаник’ – *Па, еџе, и ловџија сам, и бињеџија, и шалџија [...]* за *џиу џивоју џроклеџиу мешину!* (59–60)

*буђмеџија*¹² ’онај који прави буђме’ – *А да џу беше груџи џаџијаџи [...]* џомомак од оноџа *Тана*, *буђмеџију*, *њојноџа човека* (56)

¹⁰ Број у загради означава број стране са које је преузета реченица из романа *Ивова слава* (1972).

¹¹ Семантичко одређење лексеме потврђено је у Вуковом *Рјечнику* (Стефановић Карацић 1969: 23).

¹² Према лексеми *буђма* која је потврђена код А. Шкаљића (Škaljić 1969: 150).

дуџмеџија 'дугметар, занатлија који опшива, израђује и продаје дугмета' – *Ако искаџије Калчу [...] а дуџмеџија Калча нема ѿа; ѿакав Калча нема ѿа у овуј малу!* (51)

јорџанџија 'онај који прави и продаје јоргане' – *Па је ли какво чудо онда иџио се Ивко јорџанџија радовао ѿоме дану, кад му је, сем ѿоѿа, ѿоѿа дана и слава била?!* (8)

кафеџија 'онај који држи кафану, гостионичар' – *Кад један ѿочне да носи зимски каџуџи, сви ѿочну [...]; а ако један омрзне неку кафану, ниједан више не назива боѿа ѿом кафеџији.* (43)

кесеџија¹³ '1. онај који сијече, који одсјеца; 2. фиг. јунак, добар борац који сијече главе противника' – *Видиш да овај сваки има ѿри срца, као Муса Кесеџија.* (114)

керамиџија¹⁴ 'радник који производи цреп' – *Викам ѿа и океме еџије да ѿој да се [...] како људи, ѿрѿовачки [...] несмо једне керамиџије* (105)

кубеџија¹⁵ 'занатлија који прави пећи' – *А си он оџиџе, а Соџир, кубеџија – до мој дуџан иџио је – [...] ѿа вика [...].* (52)

куџунџија 'занатлија који израђује накит и друге предмете од злата и сребра' – *Калча, куџунџија [...] и он се мноѿо разуме у џевање* (61)

леблеџиџија¹⁶ 'онај који продаје леблеџије, семенке из породице лептирњача, наут, сланутак' – *Оџе – нек' џу рекне Кеџа – како онај леблеџиџија из Сџамбола [...] не даџије Мариџалче џаше.* (117)

лекарџија¹⁷ 'лекар' – *Или куџи [...] код оноѿ Јанка Чикириџесе, лекарџије на џошку [...], заџарам усџа.* (39)

ловџија¹⁸ 'ловац' – *Уџарим на лоџе [...], ѿџије за раџи аџеџи, како ловџија* (48)

механџија 'онај који држи механу, власник механе' – *Али ѿо није има-ло никакџа ефеџија, јер су сви слоџсни били у ѿоме: да је боље било даџи ѿаре механџији и џеџаџији, неѿо доџиџору и аџиџеџи.* (45)

муџавџија¹⁹ 'струнар' – *О, боџ'ке, зџори си како муџавџије!* (143)

навџаџија 'онај који на одређен начин (препоруком, убеђивањем, наговарањем, преговарањем и сл.) посредује при нечијој женидби или удаји, проводација' – *А онија ѿа еџеџи оџе да су му навџаџије!* (90)

¹³ Лексема је потврђена код А. Шкаљића (Škaljić 1969: 406).

¹⁴ Семантичко значење лексеме није потврђено ни у једном од консултованих речника. Јакша Динић наводи лексему *ћеримиџија* 'мајстор који израђује ћерамиде, ћерамиџија, упор. ћиримиџија', а уз лексему *керемџа* даје упућивачку одредницу *в. ћеремџа* за коју наводи значење 'старински цреп за покривање куће, ћерамида, упор. керемџа'. На основу семантике значења речи можемо закључити да је реч о фонетском варијетету и да наведена реч означава мајстора који производи цреп, ћеремиду.

¹⁵ Према лексеми *кубе* коју наводи Ј. Динић (2008: 367).

¹⁶ Према лексеми *леблеџија* коју наводи А. Шкаљић (Škaljić 1966: 433).

¹⁷ Према лексеми *лек* коју наводе сви наведени речници.

¹⁸ Лексема је потврђена код Ј. Динића (2008: 385).

¹⁹ Семантичко одређење потврђено је код Вука (Стефановић Карацић 1969: 375).

џанорамџија²⁰ 'особа која покреће механизам помоћу кога се мале слике увећавају' – *Ама за оној џанорамџију и џеливана... веће живој немам!* (90)

скелеџија 'скелар, онај који врши превоз скелом' – *Шћо се дереш ка скелеџија?* (105)

џуфкеџија²¹ 'онај који прави и поправља пушке, пушкар' – *Ћу ојџид-нем, ејџе, до џуфкеџију, џа ћу му, вика Ибиш, рекнем [...]*. (53)

ћеваџија 'онај који прави (или и продаје) ћевапе, ћевапчиће и друга јела од меса на роштиљу' – *Али џо није имало никаква ефеџија, јер су сви сложни били у џоме: да је боље било дајџи џаре механџији и ћеваџији, нећо докјџору и ајџџеџи.* (45)

ћеманеџија²² 'занатлија који прави ћемане' – *А они су се дијли добро снабдевени захиром [...], а џовели би са собом увесељења ради и џознајџи Мила, ћеманеџију, [...]*. (46)

ћесеџија²³ 'хајдук, цепокрадица' – *Онија џа луди Калча [...] како онај Муса Ћесеџија у Качаник у сџиро време; џа ме сџира' да не џојнем за нишџио!* (89)

ћириџија²⁴ од кириџија 'онај који са колима и коњима превози робу уз награду' – *Подизаше се ћириџије, јошџе мало џа ће самне скоре [...]*. (61)

фурунџија²⁵ 'пећар, занатлија који прави фуруне, шпорете и солунаре; пекар' – *А зајџим викнуше једноја фурнџију и кујџише џењерџије и џевреке за мезелук.* (70)

хаџи 'титула која се ставља испред имена хаџије' – *Хаџи-Кашлак у онеја џодине џа си има седам!* (132)

чалџиџи, в. чалџиџија – *Ако смо Циџани, не мора баш да смо Циџани! савешџује ја чалџиџи-башџија на авлијским врајџима.* (15)

чалџиџија²⁶ 'свирач' – *Да џојине ова џојана чађава некрсџена циџанска сорџа! – вели чалџиџија.* (15)

чорбаџи, непром. (обично у атрибутској служби) в. чорбаџија – *Неје од наши, чорбаџи-Ивко, неје.* (15)

чорбаџија²⁷ 'домаћин, господар, богаташ, газда' – *Е, е, џакој џе ис-кам... сџрам џеџ' ће сам берем чорбаџија; разбираш ли, чађава џуберска сор-џо?* (132)

²⁰ Према лексеми *џанорама* (РМС 2021).

²¹ Лексема је потврђена код Вука (Стефановић Карачић 1969: 757).

²² Према лексеми *ћемане* коју наводе В. Јовановић, Ј. Динић и А. Шкаљић.

²³ Семантичко одређење ове лексеме дефинише А. Шкаљић (Škaljić 1966: 191).

²⁴ Лексема је потврђена код Вука (Стефановић Карачић 1969: 760).

²⁵ Семантичко одређење ове лексеме дефинише А. Шкаљић (Škaljić 1966: 286).

²⁶ Исто (Škaljić 1966: 161).

²⁷ Семантичко одређење ове лексеме наводи Вук у значењу 'газда', док је Р. Стојановић дефинише као 'птица певачица'. На основу контекста можемо закључити да дата лексема означава домаћина, газду.

шалџија²⁸ 'шалџив човек, шалџивчина' – *Па, еџе, и ловџија сам, и бињеџија, и шалџија [...] за џу џвоју џроклеџу мешину!* (59–60)

Суфикс -лија

буџаклија²⁹ 'онај који се бави ситним адвокатским пословима' – *И џоказа му џуџбу коју је наџиџио неки буџаклија адвокати и у којој је живим бојама насликан даноноћни сџрах [...] од ово џри дана.* (86)

гечурлија³⁰ 'деца' – *Усвајамо! [...] узеше неке бедне свираче Џиџане (неку босоноју гечурлију, [...] делиће зараду у бакру.* (130)

карађозлија 'мађионичар, лакрдијаш, црнооки човек' – *Карађозлија никаква!* (144)

мераклија 'а. онај који воли и уме да ужива у нечему, онај који воли и који уме да се весели, да се проводи, б. онај који воли да гледа жене и да се проводи са њима, који уме да ужива у љубави' – *Па, еџе, и ловџија сам, и бињеџија, и шалџија сам, и џиријаџија сам, и мераклија за џу џвоју џроклеџу мешину!* (60)

новајлија 'а. онај који је тек почео да се нечим бави: ~ у политици. б. онај који је тек дошао у неку средину или на неки посао.' – *Е неџеш, геџе! [...] џа узе новајлији шеџир и баџи џа на кров куће.* (66)

џамуклија 'назив за различите мушке одевне предмете од памучне тканине' – *На шеџриџу неки сџари свилени [...] џрслук [...]; исџод џрслука нова лака џамуклија од џиџајке, а на ноџама [...] џиџеле.* (12)

џењерлија³¹ 'пекарско пециво од белог брашна са сиром' – *Трче девојке на чесму, џролазе фурунџијски момџи са џевреџима и џењерлијама и деру се [...] хаџине и јесџиво* (68); *А заџим викнуше једноџа фурунџију и куџише џењерлије и џевреке за мезелук.* (70)

џефли³² 'весео, добро расположен, припит' – *Пао у севџах, џа онако џефли леџе динаре [...] и обеџава јој сџамбол-џаџуче.* (112)

Суфикс -лук

Арнавџилук³³ 'Албанија' – *Па, еџо џосџодине, [...] је ли ово Турско, Арнавџилук ли је!* (94)

²⁸ Лексема је потврђена код В. Јовановића (2004: 680).

²⁹ Лексема је потврђена код М. Шипке и И. Клајна (2008: 249).

³⁰ Лексема је потврђена код Р. Стојановића (2010: 168), В. Јовановића (2004: 380) и Вука (1969: 118).

³¹ Лексему *џењурлија* наводи Ј. Динић (2008: 564).

³² Лексема је потврђена код М. Шипке и И. Клајна (2008: 1292).

³³ Лексема је потврђена код Шкаљића (Škaljić 1966: 98).

бошчалук³⁴ 'дар који се састоји од одевних предмета замотаних у један комад платна' – *Куме! [...] кумица ће да ти сиреми [...] тјанке свилене бошчалук* (136)

турбейлук 'печалба, скитња ради посла б. сељакање, скитња по свету в. прошња, просјачење' – *Али му то избише из главе [...] да она неће, док је жива даћи да јој деће иде у турбейлук [...] о умејносии.* (147)

досџлук³⁵ 'пријатељство' – *И ја ћу, рече, да идем [...] ама наши досџлук и наше друштво не можемо да зобравим, рече!* (50)

ешеклук³⁶ 'глупост, магараштина' – *Зашто јошће групи дан сјаде да прави ешеклуци [...] а мен' ми ја све за инаи.* (90)

кованл'к³⁷ 'пчелињак, конванлук' – *Она си тоје у лојзе тјам', на куде Ајушов кованл'к, а ми се ја, [...] ја ћу сербез слушамо!* (93)

комшилук 'а. суседне, оближње куће, суседство: отићи у комшилук, доћи из комшилука. б. комшије, суседи' – *Усјају то комшилuku.* (68)

комшил'к³⁸ 'комшилук, суседство' – *Ћу ве тојейам сас џуику [...] и то комшил'к како ан јаребицу [...] сас овуј џуику.* (79)

марифейлук 'лукав поступак срачунат на превару, смицалица, ујудурма, подвала, вештина, трик, мајсторија' – *Па ће се, вика Калча, [...] сас тјаја фицови и марифейлуци, вика, удаје и ја жени са.* (91)

мезелук 'а. млечни и сухомеснати производи, салата и др. јестиво које се помало узима уз пиће, као предјело или у другим приликама. б. гошћење каквим јестивом, закуска.' – *А зајим викнише једноја фурунцију и кујише џењерлије и ђевреке за мезелук.* (70)

мезел'к³⁹ 'мезелук' – *Узем си џоску ја сийнем у чаику [...] и цвей оди шевџалију (како мезел'к) [...], ја си зајојем: Садилана босиљак* (62–63)

миндерлук⁴⁰ 'диван софа, канапе' – *Падне на мендерлук, ја се ухвайи за слабине од смеха, ја само виче [...].* (146)

џрслук 'део одеће без рукава који се носи поврх кошуље или блузе' – *Пошто је хаљине џослао [...] сјао је ја је размишљао који ће џрслук да узме: да ли онај црни [...], или један групи свилени, [...] у коме се мајсџор Ивко џре џейнаесџ година венчао.* (10)

рајллок према **рајлук** 'посластица (источњачког порекла) која се прави од пиринчаног брашна, меда и мирисних зачина' – *Или кујим шећерлеме и рајлока код оноја Јанаћка Чикиридеса [...] као што сам малочас рек, заварам усја.* (39)

³⁴ Исто (Škaljić 1966: 149).

³⁵ Исто (Škaljić 1966: 224).

³⁶ Исто (Škaljić 1966: 272).

³⁷ Семантичко значење ове лексеме наводи Ј. Динић (2008: 340).

³⁸ Исто (Динић 2008: 347).

³⁹ Исто (Динић 2008: 406).

⁴⁰ Значење лексеме је потврђено код Шкаљића (Škaljić 1966: 464).

резил'к⁴¹ 'брука' – *Ем мајаре шйю је – ња не мојло да њошйели њол'ки зулум и резил'к од онија кайишли!!* (87)

севдал'к⁴² 'љубав, љубавна чежња, заљубљеност' – *А онија ешеци [...], а она ће ми њоје, ња ће си шерам век како шйешреб у љланину кад си њадне у севдал'к.* (134–135)

хаџилук '1. ходочашће, поклоњење светим местима (Јерусалиму код хришћана и Меки код муслимана): ићи на ~, вратити се са хаџилука' – *А сад узмем ев' ове моје бројанице [...] са хаџилука из Јерусалим а, ња их ѡреброја-вам.* (39)

шенлук 'веселе, славље уз пуцање из пушке или пиштоља' – *А они си ошйаше, ња шенлuche како у душманску кућу* (87)

Суфикс –и

аиџија⁴³ 'онај који готови јела по свадбама и другим сеоским свечано-стима, кувар' – *Не боји се ниједноја цинцарској аиџије или швайске куварице* (47); *Ешю њейли како њоју [...] море, дизај, се, ѡузел-аиџија!* (67)

аџамија⁴⁴ 'онај који је неискусан, невешт' – *Море, Калчо, ѡсйар сам оди шйебе, деџе си, аџамија си, Калчо [...] без ѡаре ич нема живење.* (62)

бујурунџија⁴⁵ 'наредба, писмена заповест' – *Знајеш ли [...] да си имам од време јошйе бујурунџију за два Циџана да њи моју ушйејам [...], ња ич да ме не ѡишйују никој за ѡо?!* (132)

ѡрабија 'врста тврђег колача од брашна, јаја, шећера или меда и ма-сла' – *Јолче ела донеси ѡрабије!* (22)

ефендија 'титула образованих, учених људи код муслимана, господин, господар' – *Добар си, челебија си, ефедија си, ѡзда-Ивко [...] ама неће' да кажеш!* (15)

људорија 'лудост, помама' – *Ил' волиш да их скинеш сад одмах с врайѡа, ил' да ѡи још ѡри дана ѡраве људорије ѡо кући.* (114)

мајсйорија 'вештина, вичност, уметност у неком послу, игри и сл., мајсторски вешто изведен поступак, мајсторски изведено, направљено, учињено и сл.' – *Али треба мајсторије да се исече.* (101)

махмудија⁴⁶ 'турски дукат' – *Али је свак знао да су извесно морали добити тих дана какве поуздане извештаје [...], какве ѡпове пуне буђавих махмудија и талира Марије Терезије.* (46)

слободија⁴⁷ 'слобода' – *Србија слободија, а стари адет беише!* (55)

⁴¹ Ово значење лексеме са фонетским нијансама наводи В. Јовановић (2004: 602).

⁴² Потврда је нађена код А. Шкаљића (Škaljić 1969: 562).

⁴³ Семантичко значење ове лексеме налазимо код Ј. Динића (2008: 11).

⁴⁴ Исто (Динић 2008: 11).

⁴⁵ Лексема је потврђена код А. Шкаљића (Škaljić 1966: 152).

⁴⁶ Исто (Škaljić 1966: 440).

⁴⁷ Потврда је нађена код Р. Стојановића (2010: 865).

иширијаџија⁴⁸ 'страствени пушач, страствени уживалац кафе, мерклија' – *А иши си човек [...], убаво како и себ' дек' си иширијаџија на лов.* (50)

челебија 'турска титула младића племићког рода' – *Беше челебија иешал.* (88)

чивчија⁴⁹ 'кмет, сељак безземљаш на агинској или беговској земљи, на чифлуку' – *Па ти разгадо' на чивчије, а задржа' си за мен' салие овија два ишио ти видиши!* (49)

шамџа 'танка марама којом жене повезују главу, повезача' – *Ту је њ. Јова, срески ишар, [...] са [...] дијамантским ирсџеном и ираном на шамџи ишјод које се ипружају бесџраја дуџачке ишике [...], јер су ире ишоа ломили јадац.* (20)

Суфикс -суз

баксуз 'онај који нема успеха, који доноси несрећу и себи и другима, несрећан, злосрећан човек; супр. батлија' – *Шџо сам ња баксуз, ња ме ниџе у свей нема!* (80–81)

Суфикс -џик

јанџик 'сељачка кожна торба која се носи о рамену' – *Заишио кад се иде [...], ем да се с иразан јанџик врене човек дом; ња ем ишиџа, ем резил'к!* (49)

Суфикс -баша

буљуџбаша 'старешина једног буљук (чете) у некадашњој турској војсци' – *Изџледам као буљуџбаша!* (145)

Суфикс -ана

кафана 'гостионица, крчма, ресторан' – *Не џмеш иши никако да ми ишечеш кафу као у кафани, секира ме он [...], а не кува!!* (25)

6. ЗАКЉУЧАК

Као резултат вишевековне турске доминације у различитим сферама живота српског становништва, посебно у јужним крајевима, турски суфикси нашли су своје место у роману *Ивова слава* Стевана Сремца. То је једна од потврда турских језичких трагова у лексичком фонду српског језика.

Анализом турских суфикса у роману *Ивова слава* Стевана Сремца може се закључити да су лексеме турског порекла заступљене у значајном броју, али да њихова дистрибуција није равномерна у погледу појединач-

⁴⁸ Лексема је потврђена код А. Шкаљића (Škaljić 1966: 617).

⁴⁹ Исто (Škaljić 1966: 177).

них суфикса. Употреба турских суфикса функционише као значајно стилско средство у представљању друштвене средине у роману. Пронађене лексеме у нашем корпусу доприносе реалистичном опису живота српског народа у конкретном историјском раздобљу.

Најпродуктивнији суфикси регистровани у роману су *-чија/-ција* (потврђени у 30 лексема), затим суфикс *-лук* (уочен у 18 примера), потом суфикс *-и* (14 примера), суфикс *-лија* (8 примера), док су суфикси *-суз*, *-цик*, *-баши* и *-ана* заступљени са по једним примером.

Најфреквентнији је суфикс *-чија/-ција*, што потврђује и највећи број изведених лексема забележених у корпусу у категорији вршиоца радње (нпр. *ловчија*, *лекарчија*, *шалчија*, *дуџмеџија*, *леблеџија*, *керамџија* итд.). Учесталост образовања изведеница са суфиксом *-чија/-ција* има своје оправдање захваљујући сличној морфемској варијанти у српском језику, а његова распоstrаненост се посебно запажа у разговорном стилу (Радић 2001: 27–28).

Следеће по бројности су лексеме изведене суфиксом *-лук*. Радић наводи високу фреквентност овог суфикса у категорији апстрактних именица, што је потврђено и у нашем корпусу (*џурбейлук*, *досиллук*, *ешеклук*, *марифеџиллук*, *резил'к*, *севдал'к*). У нешто мањем броју регистроване су изведенице са значењем предмета (*бошчалук*, *мезелук*, *миндерлук*, *џрслук*, *рајлук*). Забележене су и изведенице са значењем државе (*Арнавџиллук*), као и са значењем поседа (*кован'к*).

Високу учесталост показују и суфикс *-и*, односно његова адаптациона форма *-ија* са именичком вредношћу (*слободија*, *џобраџилмија* итд.), што указује на његову стабилну интегрисаност у српски језички систем. П. Радић наводи да је фреквентност овог суфикса посебно заступљена у народном говору (Радић 2001: 101).

У роману је забележен мањи број изведеница са суфиксом *-лија* (*новалија*, *гечурлија*, *мераклија* итд.), док П. Радић бележи широку примену овог суфикса (уп. Радић 2001: 63–78).

Суфикси *-суз*, *-цик*, *-баши*, *-ана* потврђени су са по једним примером у роману: *баксуз*, *јанџик*, *буџубаши*, *кафана*, иако П. Радић идентификује бројне примере изведене овим суфиксима. Оваква расподела указује на селективну употребу турских творбених елемената, условљену како семантичким, тако и стилским разлозима. Ови подаци упућују на закључак да, иако мање продуктивни, наведени суфикси и даље имају одређену функционалну вредност у лексичком фонду анализираног дела. У анализираном корпусу нису нађене потврде за суфиксе *-ли*, *-иле* и *-џарл-џар*.

Посебно је значајна појава хибридних лексема, које сведоче о високом степену језичке интерференције и адаптације турских елемената у српском језику. Највећи број ових лексема односи се на именовање лица одређених занимања и професија, као и на изведенице апстрактног значења, док су остале семантичке групе заступљене у мањем обиму.

Анализа корпуса, посматрана са аспекта творбе и семантике, показује да турски језик, односно турски суфикси, имају значајан утицај како на српски стандардни језик, тако и на лексички фонд Стевана Сремаца у роману *Ивкова слава*. Лексеме творене турским суфиксима стилски су обликовале Сремчев роман и учиниле га занимљивим читаоцима и у данашње доба.

ИЗВОР

Сремац, С. (1972). *Ивкова слава*. Нови Сад: Будућност.

ЛИТЕРАТУРА

Динић, Ј. (2008). *Тимочки дијалекатски речник*. Београд: Институт за српски језик САНУ.

Бинђић, М. (2013). *Турцизми у савременом српском књижевном језику (семантичко-деривациона анализа)*, Докторска дисертација одбрањена на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

Бинђић, М. (2014). Турцизми у савременом српском књижевном језику (семантичко-деривациона анализа). *Лингвистичке актиелности*, 24, 39–44. <https://dais.sanu.ac.rs/123456789/6735>

Златковић, Д. (2020). Друга допуна *Речника њиројској говора*. У: С. Реметић (ур.) *Српски дијалектолошки зборник LXVII (расправа и траја)*. Београд: Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ, 130–297. <https://dais.sanu.ac.rs/123456789/4644>

Јовановић, В. (2004). Речник села Каменице код Ниша. У: А. Младеновић (ур.), *Српски дијалектолошки зборник LI (расправа и траја)*, Београд: Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ, 333–688. <https://dais.sanu.ac.rs/handle/123456789/1335>

Клајн, И., Шипка, М. (2008). *Велики речник сираних речи и израза*. Нови Сад: Прометеј.

Петровић, С. (2012). *Турцизми у српском њирзренском говору (на мајеријалу из рукописне збирке речи Димитрија Чемерића)*. Београд: Институт за српски језик САНУ.

Радић, П. (1995). Балканистички суфикси као стилска средства у српском књижевном језику (на примеру изведеница са суфиксом -лија). *Научни састанак слависти у Вукове дане*, 23/2, 143–152.

Радић, П. (1997). О формално-граматичком статусу образовања на -ци(ја) у српском књижевном језику. *Научни састанак слависти у Вукове дане*, 26/2, 353–364.

Радић, П. (1999). Суфикс -лија у грађењу имена становника од имена места или области. *Јужнословенски филолој*, LV, 47–66. <https://dais.sanu.ac.rs/123456789/1154>

Радић, П. (2001). *Турски суфикси у српском језику (са освртом на сјање у македонском и бујарском)*. Београд: Институт за српски језик САНУ и Библиотека Јужнословенског филолога.

- РМС (2011). *Речник српског језика*. Нови Сад: Матица српска.
- Стевановић, М. (1970). *Савремени српскохрватски језик I (грамађички синџем и књижевнोजезичка норма)*. Београд: Научна књига.
- Стефановић Карађић, В. (1969). *Српски рјечник из 1852*, Београд: Нолит.
- Стојановић, Р. (2010). Црнотравски речник. У: С. Реметић (ур.) *Дијалектиолошки зборник LVII*, Београд: Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ, 23–1060.
- Radić, P. (1990). O stilskim vrednostima hibridnih izvedenica u srpskohrvatskom književnom jeziku. U: P. Ivić (ur.), *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, br. XXXIII. Novi Sad: Matica srpska, 399–404.
- Škaljić, A. (1966). *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*. Sarajevo: Svjetlost.

Marija D. Isailović

Medical High School

Kruševac

TURKISH SUFFIXES IN THE NOVEL *IVKOVA SLAVA* BY STEVAN SREMAC

Summary: This paper systematically analyses the turkish suffixes in the novel *Ivkova slava* by Stevan Sremac. The main purpose of the paper is to show: (1) the different semantic categories in which the lexemes formed with the Turkish suffixes are classified, (2) the large potential of the Turkish suffixes when added to the nominal, adverbial, or verbal roots, (3) the ways of manifestation of the newly derived words, (4) which of the suffixes is the most dominant, and (5) the creation of rich lexical fund. Another main point is to show which meaning and function the lexemes created by the derivational morphemes with Turkish etymology can prevail. The new lexemes derived using the Turkish suffixes are given in the form of a lexicon. The lexicon is systematized according to the Turkish suffixes, while the lexemes grouped around each of the suffixes follow the alphabetical order of the Serbian language.

Keywords: Turkish suffixes in the Serbian language, Turkisms in the Serbian language, derivatives with Turkish endings, semantic categories, creation, performance, Stevan Sremac, *Ivkova slava*.